

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

6 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk (przewodniczący)

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 6 lutego 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Niestandardyzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 11 października 2021 r., I ACa 459/21,
w sprawie z powództwa Niestandardyzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.
przeciwko A. T.
o zapłatę,

oddala skargę kasacyjną.

Mariusz Załucki

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Kamil Zaradkiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 marca 2019 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził
od pozwanej A. T. na rzecz powoda Niestandardyzowanego Sekurytyzacyjnego

Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W. kwotę 298 429,07 zł z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanej do oznaczonej nieruchomości położonej w miejscowości P.

Wyrokiem z 5 grudnia 2019 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem z 24 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu stwierdził swą niewłaściwość miejscową i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Gdańsku, który po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z 16 lutego 2021 r. oddalił powództwo.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w 19 lipca 2007 r. pozwana zawarła z Bankiem S. A. z siedzibą w W. II Oddziałem w G. umowę kredytu na cele mieszkaniowe w kwocie 200 000 zł, denominowanego walutą CHF na okres 360 miesięcy od 19 lipca 2007 r. do 20 lipca 2037 r. na realizację inwestycji - budowę domu jednorodzinnego. Kwota kredytu miała zostać określona według kursu kupna dewiz dla waluty CHF zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w banku w dniu wykorzystania lub transzy kredytu. Każda transza kredytu wypłacana miała być w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości transzy według kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w banku w dniu wykorzystania danej transzy. Kredyt był oprocentowany w oparciu o zmienną stopę procentową, wynoszącą na dzień zawarcia umowy 3,95 %. Jej wysokość była ustalana jako suma stawki odniesienia LIBOR dla okresów trzymiesięcznych oraz marży banku w wysokości 1,75 punktów procentowych. Raty kapitałowe miały być równe w całym okresie spłaty. Wysokość raty miała być określona w CHF. Spłata rat dokonywana miała być w złotych, po uprzednim przeliczeniu rat według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w banku w dniu spłaty danej raty. Prawne zabezpieczenie spłaty kredytu i innych związanych z nim należności stanowiła m.in. hipoteka kaucyjna do kwoty 400.000 zł, ustanowiona na kredytowanej nieruchomości.

Pismem z 4 października 2011 r. Bank S.A. wypowiedział pozwanej umowę kredytu z uwagi na brak uregulowania wymaganych wierzytelności. Jednocześnie

wezwał do spłaty całej wierzytelności w tym kwoty 83 100,10 CHF tytułem kapitału i kwoty 444,58 CHF tytułem odsetek w terminie 30 dni od dnia otrzymania wypowiedzenia. Następnie 19 stycznia 2012 r. Bank S.A. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny, z którego wynikało, że na ten dzień zadłużenie pozwanej z tytułu powyższej umowy wynosi: tytułem należności głównej 309 979,99 zł, tytułem odsetek umownych 1 953,80 zł, tytułem odsetek karnych 13 723,63 zł. Jednocześnie w treści bankowego tytułu egzekucyjnego wskazano, że kwota zadłużenia określona w PLN została przeliczona na walutę CHF po kursie sprzedaży banku i wynosi 87 302,94 CHF. Temu tytułowi Sąd Rejonowy w Gdyni nadał klauzulę wykonalności 23 października 2012 r.

B. S.A. (następca prawny Banku S.A.) 20 września 2018 r. zawarł z powodem umowę przelewu wierzytelności wraz z ustanowionymi zabezpieczeniami, na skutek której powód został wpisany jako wierzyciel hipoteczny w dziale IV księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości obciążonej hipoteką kaucyjną na zabezpieczenie spłaty zobowiązań z powyższej umowy kredytu. Pismem z 9 grudnia 2016 r. powód, jako cesjonariusz wierzytelności, wezwał pozwaną do uregulowania na jego rzecz zadłużenia wynoszącego na dzień sporządzenia pisma łączną kwotę 496 033,38 zł.

Wobec opisanych okoliczności Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo, uwzględnivszy zarzut nieważności umowy ze względu na ujęcie w niej postanowień niedozwolonych. Sąd wskazał, że na podstawie umowy kredytobiorca nie był w stanie określić wysokości własnego zobowiązania, a w konsekwencji ocenić skutków ekonomicznych wynikających z zawartej umowy kredytowej, a także ryzyka związanego z podpisaniem umowy. W tym zakresie umowa nie była zatem jednoznacznie określona w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., czyli zawierała klauzule niedozwolone. Odesłanie do prowadzonych przez bank tabeli kursów skutkuje bowiem tym, że jedna ze stron stosunku przyznaje sobie prawo jednostronnego regulowania wysokości świadczenia drugiej strony. Konsument jest zaś narażony na niczym nieograniczone roszczenia ze strony banku, gdyż nie ma żadnych gwarancji, że stosowane przez bank kursy będą korespondowały z kursami rynkowymi albo średnimi.

Sąd wskazał, że skoro wedle art. 385¹ k.c. niedozwolone postanowienie umowne ma zostać uznane za nigdy „nieistniejące”, a bez niego umowa nie może być utrzymana w mocy, to całą umowę należy uznać za „nieistniejącą” (czyli nieważną *ab initio*). Dlatego świadczenia spełnione na podstawie tej umowy podlegają zwrotowi stosownie do reżimu zwrotu świadczenia nienależnego.

Sąd ocenił, że w miejsce abuzywnych postanowień umownych nie można było zastosować rozwiązań z art. 358 § 2 k.c., opierających się na kursie średnim danej waluty, ustalonym przez NBP. Wyjaśnił, że możliwość zastąpienia postanowienia niedozwolonego przepisem prawa o charakterze dyspozytywnym występuje jedynie wówczas, gdy istnieją w systemie obowiązującego prawa przepisy dyspozytywne, dotyczące kwestii uregulowanych odmiennie w postanowieniu uznanym za klauzulę niedozwoloną. Dodał też, że analizowany przepis został wprowadzony do kodeksu cywilnego dwa lata po zawarciu przez pozwaną kwestionowanej umowy kredytu.

Ze względu na nieważność umowy kredytu nie istnieje również wierzytelność banku w stosunku do dłużnika osobistego, mająca swą podstawę w umowie. W konsekwencji roszczenie skierowane przeciwko dłużnikowi rzeczowemu podlega oddaleniu.

Wyrokiem z 11 października 2021 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację powoda, podzieliwszy ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Podkreślił, że abuzywne postanowienia umowne regulujące przeliczanie kwoty kredytu udzielonego w walucie polskiej na walutę CHF oraz wskazujące, że spłata kredytu następuje w PLN, w oparciu o kurs waluty stosowany do przeliczenia raty określonej w CHF (a zatem dotyczące łącznie mechanizmu indeksacji) określają główne świadczenie pozwanej. Kwota kredytu została wyrażona w złotych polskich i zgodnie z art. 69 ust. 1 i 2 p.b. już w momencie zawarcia umowy powinna zostać wyraźnie oznaczona w treści umowy. Tymczasem o wielkości udzielonego kredytu i rat w ocenianej umowie decydowało w istocie przeliczenie w pierwszej kolejności z waluty PLN na CHF (moment udostępnienia kredytu), a następnie przeliczanie rat kredytu określonych w CHF na PLN (moment spłaty każdej raty). Oba przeliczenia następowały według niesprecyzowanych kryteriów, znanych tylko jednej ze stron umowy. Sąd odwoławczy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji co do tego,

że eliminacja klauzul uznanych za niedozwolone musiała skutkować unieważnieniem całej umowy. Dalsze jej trwanie bez klauzul indeksacyjnych i bez ustalonego kursu wymiany powodowałoby bowiem powstanie umowy o zasadniczo odmiennej treści, której strony nie zawierały.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, w której zarzucił naruszenie:

1. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. - poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że możliwe jest stwierdzenie nieważności umowy w całości;
2. art. 58 § 1 k.c. - poprzez jego zastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy i stwierdzenie nieważności umowy kredytu, w sytuacji, gdy nawet po wyeliminowaniu ze stosunku prawnego postanowień umownych uznanych za abuzywne umowa kredytu zawiera w swej treści określone przepisami postanowienia przedmiotowo istotne, jest możliwa do wykonania i prowadzi do realizacji celu „gospodarczego”, a więc stosując kryteria obiektywne, umowę kredytu należy uznać za ważnie zawartą i wiążącą dla stron;
3. art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. - poprzez jego niezastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy i stwierdzenie, że kwota zobowiązania strony pozwanej z tytułu umowy kredytu nie może zostać określona przy zastosowaniu kursu średniego waluty obcej ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski;
4. art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z § 11 ust. 2 umowy kredytu oraz w zw. z § 17 ogólnych warunków kredytowania stanowiących załącznik do umowy kredytu - poprzez pominięcie postanowienia umowy dającego możliwość przewalutowania kredytu, zależnie od woli kredytobiorcy i w konsekwencji błędną wykładnię jej treści oraz oświadczeń woli strony pozwanej poprzez uznanie, że kredytobiorca nie miał żadnego wpływu na ukształtowanie łączącego go z bankiem stosunku prawnego;
5. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. i w związku z art. 391 § 1 k.p.c. - poprzez oddalenie wniosku dowodowego strony powodowej, która wносиła o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego.

W konsekwencji powód wniósł m.in. o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Pozwana nie wniosła skutecznie odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

W ostatnich latach do Sądu Najwyższego trafiło wiele spraw odnoszących się do problemów prawnych opisanych w skardze kasacyjnej przez skarżącego. W konsekwencji ukształtowała się linia orzecznicza, uwzględniająca bogaty dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości UE. Rozwój orzecznictwa na temat tzw. „kredytów frankowych” osiągnął swoje apogeum 25 kwietnia 2024 r. powzięciem przez SN w składzie całej Izby Cywilnej uchwały III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej *ex lege* (art. 87 ustawy o SN).

W uchwale SN podsumował dotychczasową linię orzeczniczą, przyjmując że:

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.
2. W razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.
4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot

wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.

5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odstąpienie od zasady prawnej przyjętej przez skład całej izby SN jest zaś możliwe tylko poprzez wydanie kolejnej uchwały w analogicznym składzie (art. 88 ustawy o SN), co do dnia rozpoznawania skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

Zarzuty materialnoprawne podniesione w skardze kasacyjnej, w świetle stanowiska Izby Cywilnej SN wyrażonego w uchwale z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, nie mogły więc odnieść pożądanego przez skarżącego skutku. Przyglądając się treści sformułowanych zarzutów skargi kasacyjnej trzeba bowiem wskazać, że umowa stron niewątpliwie miała charakter abuzywny, nie było możliwe rozróżnienie elementów klauzul abuzywnych, ich wyodrębnienie czy pozostawienie w części, tak jak nie byłoby możliwe dalsze rozliczanie umowy według sposobu wskazanego przez skarżącego. Rozstrzygnięcie Sądów *meriti* dostrzega wynikające z tego konsekwencje i jest w tym zakresie poprawne. Nie doszło więc w sprawie do naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

Z kolei zarzuty naruszenia prawa procesowego dotyczące wniosku o opinię biegłego opierają się na nieporozumieniu. W myśl art. 278 § 1 k.p.c. o potrzebie zasięgnięcia opinii biegłego rozstrzyga sąd. Opinia biegłego nie ma w sprawie znaczenia rozstrzygającego i podlega ocenie jak każdy środek dowodowy. Artykuł 278 § 1 k.p.c. nie nakłada na sąd obowiązku dopuszczenia dowodu z opinii biegłego, lecz określa przesłanki dopuszczenia takiego dowodu w sytuacji, gdy zgodnie z art. 6 k.c. i art. 232 zdanie pierwsze k.p.c. strona wnioskuje o jego przeprowadzenie, zaś rozstrzygnięcie sprawy wymaga wiadomości specjalnych. Ustawodawca celowo użył w art. 278 § 1 k.p.c. sformułowania „może”, podkreślając stosunkowo szeroki margines swobody dla sądu rozpoznającego sprawę, który może ocenić,

czy w danym wypadku zachodzi potrzeba dopuszczenia dowodu z opinii biegłego. W okolicznościach sprawy, choćby z uwagi na zastosowanie przepisów prawa materialnego i ich konsekwencje taka potrzeba nie zachodziła, dlatego Sąd odwoławczy nie naruszył wskazanych przepisów prawa procesowego.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną.

Mariusz Załucki Agnieszka Jurkowska-Chocyk Kamil Zaradkiewicz

[SOP]

[r.g.]